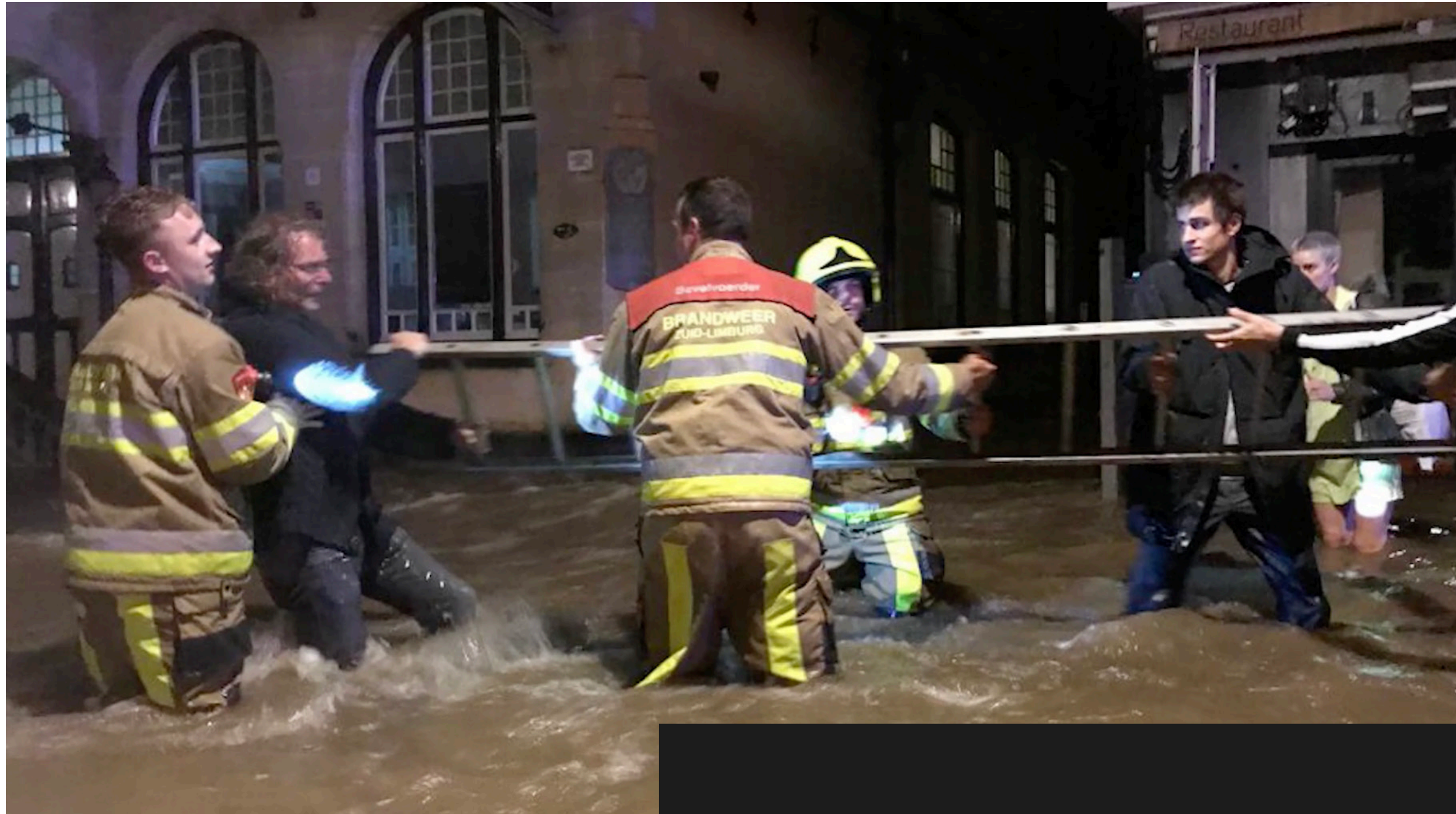

LES PROGRAMMA

ONDERBOUW VO

Rampen

Beeld: De Limburger

(Natuur)rampen

Journalistiek bedrijf je in de meeste gevallen niet alleen maar vanachter een bureau. Journalisten worden vaak op pad gestuurd om het laatste nieuws te kunnen verslaan. Dit kunnen leuke gebeurtenissen zijn, maar in sommige gevallen gaat het ook om zwaardere onderwerpen zoals het verslaan van (natuur)rampen, soms zelfs met gevaar voor eigen veiligheid. Naast het zo snel mogelijk inwinnen van nieuwe informatie om zo het publiek te kunnen informeren, is het natuurlijk ontzettend belangrijk dat het nieuws wordt verkregen door goed geïnformeerde bronnen, experts en andere betrokkenen. Bovendien is het belangrijk dat het gebrachte nieuws altijd feitelijk klopt en dat de vele informatie die zich verspreidt, bijvoorbeeld via sociale media, ook goed wordt gecheckt.

In deze les leren de leerlingen meer over het doen van verslaggeving tijdens een ramp. Wat is belangrijk om op te letten voor een journalist en wat is de invloed van omstanders met telefoons en informatie die via sociale media wordt verspreid? In opdracht 1 bekijken de leerlingen een video van *De Limburger* over de overstromingen in 2021, in opdracht 2 onderzoeken ze hun eigen gebruik van sociale media bij nieuwsgaring, en tenslotte zullen de leerlingen in opdracht 3 meer leren over risico's die onderzoeksjournalisten ná een ramp kunnen lopen.

Opmerkingen voor de docent

Opdracht 2

Eventuele vragen voor de docent om het gesprek op te starten:

- Waarom kiezen ze wel/niet voor de krant?
- Hoe weten ze of de bron betrouwbaar is? Hebben ze bijvoorbeeld een bepaalde manier om dat te onderzoeken?
- Waarom denken leerlingen dat traditionele media zoals kranten of het journaal wel/niet betrouwbaarder zijn dan nieuws wat ze online tegenkomen?

Benodigdheden:

- Digibord
- Genoemd artikel geprint voor iedere leerling (zie bijlage) of op het digibord

Begrippenlijst

Bronnen

Een journalistieke bron is de plek waar de informatie vandaan komt. Bronnen kunnen personen, organisaties of publicaties zijn. Zonder bron is er geen nieuws. Vaak wordt zelfs gezegd één bron is geen bron. Want voor een betrouwbaar en compleet verhaal is het belangrijk om meerdere bronnen te gebruiken, want er zijn verschillende perspectieven op nieuwsfeiten.

5W1H-methode

Afkorting voor de belangrijke vragen waarop journalisten in hun publicaties antwoord proberen te geven (wie?, wat?, waar?, wanneer?, waarom? en hoe?).

Nieuwsbericht

Een volledig nieuwsbericht is opgebouwd aan de hand van de 5W1H-vragen.

Een nieuwsbericht is een kort actueel artikel.

Het is informatief en bevat feiten. Een volledig nieuwsbericht is opgebouwd aan de hand van de 5W1H-vragen.

Reportage

Een langere en verhalende vorm van een nieuwsbericht. Richt zich meer op het beschrijven van gebeurtenissen en ervaringen van de betrokkenen. Het bevat omschrijvingen en citaten van mensen, en legt meer nadruk op sfeer in vergelijking met een standaard nieuwsbericht.

VO onderbouw

Lesduur - 3 lesonderdelen van 20 tot 30 minuten

Journalistiek, Nederlands, Maatschappijleer

Rampen

INTRODUCTIE

Rampen

Als journalist zit je meestal boven op het laatste nieuws. Leuk nieuws, bijzonder nieuws, maar in het geval van een (natuur)ramp soms ook gevaarlijk nieuws. Waar je dan voor je werk plotseling middenin zit. Wat doet zo'n situatie met je en hoe houd je als journalist in deze situatie het hoofd koel zodat je het publiek de meest relevante en feitelijk kloppende informatie kan geven? Bovendien wordt informatie tegenwoordig via omstanders met telefoon pijsnel op social media gedeeld. Belangrijk dat je dus ook goed je bronnen checkt. In de komende les leer je, onder andere aan de hand van een video van *De Limburger* over de watersnood van 2021, meer over het doen van verslaggeving tijdens een ramp.

Beeld: Pixabay

Watersnood

In juli 2021 werd Zuid-Limburg getroffen door overstromingen. Het was in de regio een van de grootste natuurrampen van de afgelopen decennia. Liepen door de hevige regenval bijvoorbeeld al kelders onder water, door nog meer zware regen werd de situatie al snel veel ernstiger: ook snelwegen, straten én hele huizen liepen onder. Bewoners en hulpdiensten deden wat ze konden en ook journalisten van krant De Limburger waren ter plaatse om het nieuws te verslaan.

Deel 1:

- Bekijk de video van De Limburger tot 0m35s

<https://youtu.be/jLNwL78nz74>

- Bespreek eerst klassikaal:

- Wat denk je dat een journalist doet als er een ramp gebeurt?
- Hoe komt de redactie aan betrouwbare informatie?

- Kijk de video af.

Aan het begin van de video hoor je iemand zeggen dat zo'n erge gebeurtenis ook verschillende kanten van het werk als journalist met zich meebrengt. Hoe denk jij dat het voelt om tijdens zo'n gebeurtenis journalist te zijn? Is het alleen spannend, of zou je ook iets anders kunnen voelen?

Deel 2:

- Lees het artikel 'Water overspoelt Valkenburg' in de bijlage.

https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210714_98222654

- Bekijk de definitie van een reportage aan het begin van deze les.

Is dit artikel een nieuwsbericht of een reportage? Waarom denk je dat? Zijn er bijvoorbeeld stukken uit de tekst waaruit dat blijkt?

- Bespreek de antwoorden gezamenlijk in de klas

Beeld: De Limburger

Echt of niet?

Met de komst van social media en de afgelopen jaren ook AI, loopt toegang tot 'nieuws' al lang niet meer exclusief via kranten en het journaal. Niet alleen kunnen getuigen bij een eventuele ramp makkelijker dan ooit zelf informatie verspreiden, er is echter ook steeds vaker sprake van informatie die helemaal niet blijkt te kloppen; nepnieuws.

- Lees het fragment uit het artikel van Enith Vlooswijk (zie bijlage, Volkskrant, 17 juni 2024)
<https://www.volkskrant.nl/wetenschap/van-overstromingen-tot-ontploffingen-wat-valt-er-te-leren-van-de-grootse-rampen-uit-het-verleden~b21c5655/>
- Lees ook het artikel uit de bijlage van Het Parool:
<https://www.parool.nl/wereld/trollenleger-stuurde-65-000-tweets-met-nepnieuws-over-mh17-ramp~be941bd9/>
- **Stelling:**
Als er een ramp is gebeurd, check ik sneller social media dan de krant om aan informatie te komen.

Bespreek klassikaal.

Let op: er is geen goed of fout. De bedoeling is dat iedereen een eerlijk gesprek over dit onderwerp met elkaar aangaat.

Beeld: Pixabay

OPDRACHT 3

30 minuten

(On)recht?

Als er een ramp plaatsvindt, doe je als journalist ter plekke natuurlijk verslag van de gebeurtenissen, maar soms lijkt er gaandeweg meer aan de hand omdat er bijvoorbeeld meerdere belangen lijken te spelen.

In de Code voor Journalistiek staat:

‘Een betrouwbare en pluriforme journalistiek is van het grootste belang voor de democratische samenleving, die niet goed kan functioneren zonder geïnformeerde burgers en een vrije uitwisseling van ideeën. In die open samenleving komt de journalist het recht op vrije nieuwsgaring toe, én de verantwoordelijkheid het nieuws waarheidsgetrouw, onafhankelijk, fair en met open vizier te brengen.’

- Lees de fragmenten in de bijlage uit een interview met oud-journalist Vincent Dekker over zijn onderzoek na de vliegtuigramp in de Bijlmer in 1992.
<https://www.trouw.nl/cultuur-media/thrillerserie-over-de-bijlmerramp-vermengt-feit-en-fictie-het-was-geen-complot-maar-beslist-een-doofpot~b10e8c56/>

- Lees ook onderstaand artikel ‘Adviescommissie Bijlmerramp: Maak archieven stapsgewijs openbaar’, Trouw 19 april 2024 (zie ook bijlage).
<https://www.trouw.nl/binnenland/adviescommissie-bijlmerramp-maak-archieven-stapsgewijs-openbaar~b3f1ec0c/>

- De klas wordt verdeeld in groepjes van 4 of 5 leerlingen.

- Bespreek met elkaar:

Journalist Vincent Dekker liep op de plek van de ramp geen direct risico, maar werd daarna wel geïntimideerd. Toch bleef hij doorgaan met zijn onderzoek. Wat vind je hiervan? Had je hetzelfde gedaan? Waarom wel/niet?

Denk je dat de overheid mogelijk bepaalde informatie niet openbaar heeft gemaakt? Waarom wel/niet?

Waarom denk je dat het adviesorgaan het advies geeft om (een deel van) de overheidsdocumenten prijs te geven? Is dat allemaal te danken aan het werk van Vincent? Onderbouw je mening.

- Bespreek de antwoorden van de verschillende groepjes klassikaal in de klas.

NIEUWS

REGIO

SPORT

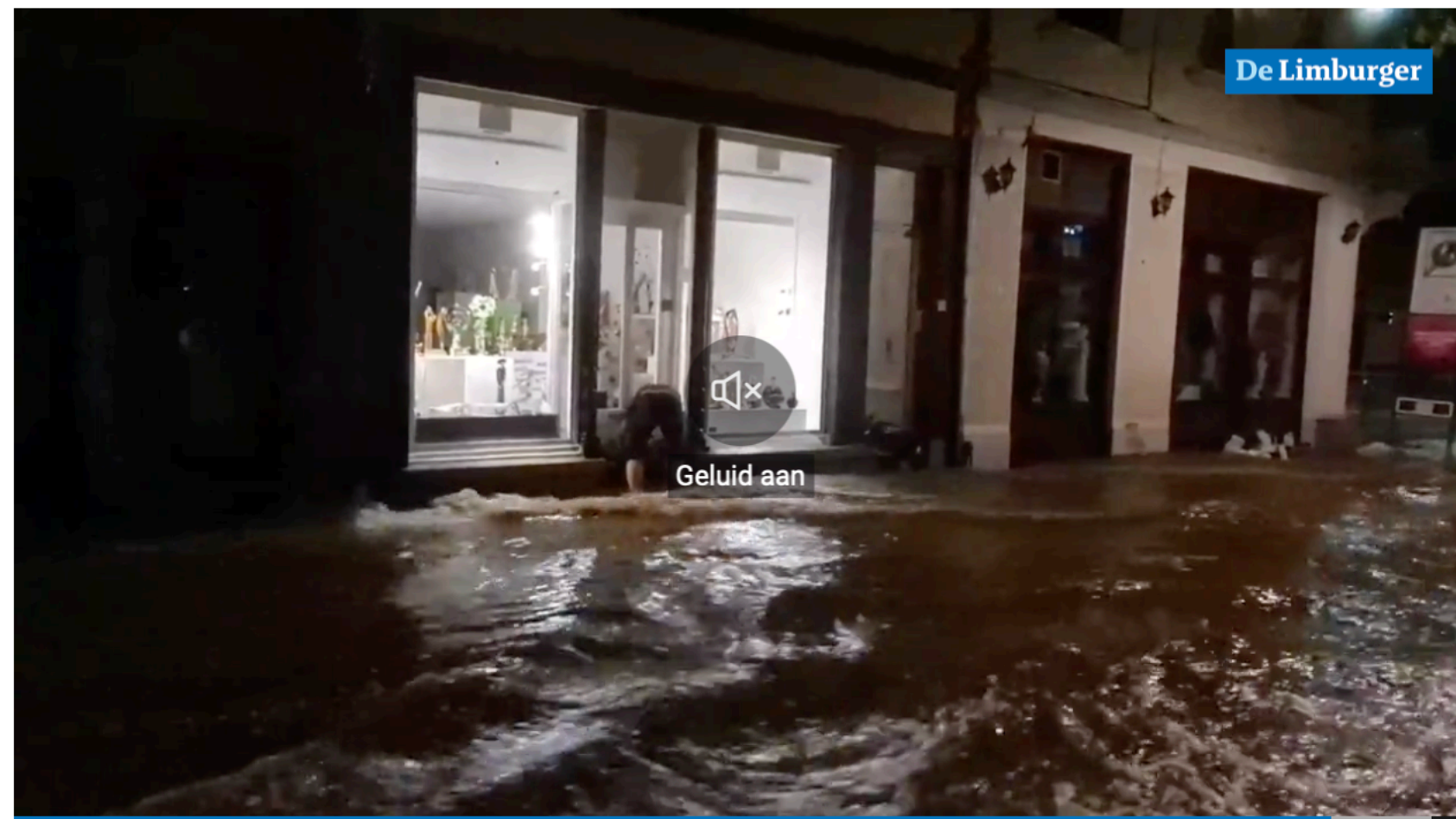
MEDIA & CULTUUR

ECO

OPINIE

PUZZELS

Water overspoelt Valkenburg: ‘Het blijft maar stijgen’

Valkenburg staat blank. — © Track 88

Valkenburg - Valkenburg aan de Geul is woensdagavond overspoeld door water. Ondanks de waarschuwingen werden de inwoners overvallen door het tempo waarmee het water steeg. Burgemeester Daan Prevoo noemde de situatie ‘zeer zorgwekkend’ en vaardigde midden in de nacht een noodbevel uit om ouderen van ondergelopen woningen desnoods gedwongen te evacueren.

Donderdag 15 juli 2021 om 02:49

Het centrum van toeristenstadje Valkenburg is woensdagavond in tweeën gespleten. Rivier de Geul kreeg alle water niet meer verwerkt en stroomde niet langer onder de bruggen door, maar eroverheen. Een hospice en twee verzorgingshuizen werden geëvacueerd. Op steeds meer plekken viel de stroom uit door het hoge water.

Inwoners werden verrast door het snel stijgende water. Niemand had het tempo voorzien waarmee dat gebeurde. De Geul veranderde woensdagavond in een woest kolkende rivier, tot ver buiten haar oevers. „Ongekend”, omschreven getuigen aan het begin van de avond al. Stond het water in het centrum in eerste instantie kniehoog, rond middernacht was dat al eens zo hoog en waadden inwoners, ondernemers en de brandweer tot hun middel door het water. Zelfs in hoger gelegen delen van het centrum liepen panden onder water. Het Den Halderpark veranderde in een grote bruine vijver.

Zandzakken

Bij restaurant Bellini worden rond middernacht nog zandzakken aangevoerd in een verwoede poging het water tegen te houden, maar die moeite blijkt vergeefs. Meer horecaondernemers in de Grotestraat proberen te keren wat er nog te keren valt.

De straat is op dat moment al niet meer begaanbaar. Emmers, plantenbakken, houten vaten, bierkratten en bedrijfsafvalcontainers worden via de sterke stroming vanuit de zijstraten door het water meegesleurd. Terrasafzettingen beginnen los te laten en parasolvoeten drijven weg. Ook andere straten in het centrum veranderen in stromende rivieren. Het is ook niet meer mogelijk om rechtstreeks van de ene naar de andere kant van Valkenburg te komen. De kruising bij de ooit zo populaire dancing Ahoy is alleen nog over te steken met zwaar materieel, zoals een shovel. De brandweer komt er na 02.00 uur ook niet meer doorheen, het water staat te hoog, de stroming is te sterk. Auto's stranden in de watermassa.

De Emmalaan in Valkenburg. — © De Limburger

Ladder

Vlak voor middernacht waden twee mannen met een ladder door kniehoog water in de Grotestraat. Ze zijn op weg naar Italiaans restaurant Da Pio om familieleden die daar werken te redden. Door het wassende water gaat de deur van het restaurant niet meer open en kan het personeel niet weg. Uiteindelijk hoeven de mannen hun ladder niet te gebruiken, omdat de te hulp geschoten brandweer erin slaagt de deur van het restaurant open te krijgen. Hevig geëmotioneerd komen de personeelsleden naar buiten, vergezeld

open te krijgen. Hevig geëmotioneerd komen de personeelsleden naar buiten, vergezeld door twee honden die moeten zwemmen om hun kop droog te houden. Aan de hand van brandweerlieden worden de horecamedewerkers en hun familieleden naar het hoger gelegen deel van de straat geleid. De weg naar beneden, richting Berkelpoort, is dan vanwege de sterke stroming, al niet meer begaanbaar en mag op last van de brandweer niet meer gebruikt worden.

Zeilboten

Bij café-restaurant Aan de Linde aan de Jan Deckerstraat is gerekend op stijgend water en liggen de zandzakken al vroeg in de avond voor de voordeur. Voor de achterkant van het pand heeft exploitante Lorraine Kitzen die niet nodig geacht. Daar ligt de zaak immers veel hoger. Om 23.00 uur is ze er niet meer zo zeker van. „Zo hoog is het water nog nooit gekomen. Het scheelt nu nog maar een traprede. Nog tien centimeter erbij en het water komt binnen.” François Hennekens grapt dan nog: „Ik denk dat we hier donderdag zeilboten verhuren.” Een uur later is de zaak vanaf de kant van de Grotestraat niet meer bereikbaar. De steeds verder uitdijende en kolkende Geul heeft het stadje in tweeën gesplitst.

De zandzakken bij het Stadscafé Valkenburg aan de Grotestraat houden het even voor middernacht ook niet meer. Het water golft de zaak binnen en staat binnen een kwartier al op kuit hoogte. De vloer laat los en begint te drijven. Eigenaar Nol Fries legt toch nog extra zandzakken, al is het tegen beter weten in. „Dit is niet normaal. Ik heb nog nooit zoiets gezien.”

Met het stijgen van het water nemen ook de zorgen van de Valkenburgse ondernemers toe. Gaat de verzekering de schade dekken? Komt er een noodfonds? Zal na het coronaseizoen van vorig jaar en dit jaar ook nog deze zomer als verloren moeten worden beschouwd? En zijn er straks wel bouwvakkers beschikbaar om de schade te herstellen?

Opvangplekken

De gemeente was woensdagavond druk doende om naast de opvang van de bewoners van de hospice en de verzorgingshuizen opvangplekken te regelen voor inwoners die door het water worden overvallen. „De centrale opvangplekken uit het draaiboek van de veiligheidsregio zijn door het water niet bereikbaar”, aldus de burgemeester. Ook het gemeentehuis werd gebruikt voor opvang, maar dat was slecht vanaf één kant van de stad bereikbaar.

Ook in Schin op Geul kwam volgens Prevoo ‘alles blank’ te staan. Ook daar was sprake van het wegvallen van elektriciteit. Dinsdagavond liepen in dat dorp al zo’n twintig à dertig woningen onder water, meldde de burgemeester. „De hoeveelheid water die op ons af komt, is ongekend hoog. Dit was niet voorspeld, hier wordt een record gevestigd.”

deVolkskrant

Voorpagina

Columns

Opinie

Cartoons

Cultuur & Media

Podcasts

Foto

Puzzels

GESCHIEDENIS

Van overstromingen tot ontploffingen: wat valt er te leren van de grootse rampen uit het verleden?

De overstromingen in Limburg, de vuurwerkramp in Enschede, de Bijlmerramp: zijn er lessen uit te trekken om beter voorbereid te zijn op volgende catastrofes? Ja – en nee. In elk geval al ondervonden: telefoonnummers zijn belangrijker dan draaiboeken.

Enith Vlooswijk 7 juni 2024, 10:30

De dreun was tot in Den Haag te horen. Een vonk moet door toedoen van iets of iemand in het ruim zijn terechtgekomen, juist toen het schip met ruim 17 ton buskruit langs de Leidse Steenschuur voer. Die middag, op 12 januari 1807, overleden 160 Leidenaren en nog eens tweeduizend raakten gewond door het ontplofte schip. Een hele woonwijk werd van de kaart geveegd. ‘Geen wichlaar spelde ons dit in ’t zwartst verschiet van plagen; Geen knellend voorgevoel dat waarschuwt voor de ramp’, [dichtte](#) de Nederlandse schrijver Willem Bilderdijk, die zelf zijn huis kwijtraakte.

Niet elke ramp is te voorkomen, dus de toekomst heeft zeker nieuw onheil in petto. Sinds de coronapandemie lijkt dit bewustzijn meer te leven. Er verschenen twee boeken, *Rampen!* van Lotte Jensen en *Als een ramp ons raakt* van Berthold Gersons. En een samenwerkingsverband van een aantal universiteiten, onder leiding van veiligheidsexpert Beatrice de Graaf, kreeg onlangs een [subsidie van 23 miljoen euro voor rampenonderzoek](#). De hoofdvraag: wat kunnen we leren van voorbijge catastrofes, zoals de Leidse buskruitramp? Het onderzoek moet nog van start gaan, maar dit zijn vijf lessen die we nu al kunnen trekken.

Les 1: Wees nepnieuws vóór

Een vrouw die zich jammerend stort op het geplette lichaam van haar kind, een arm die ‘kookt’ in het gesmolten lood van het dak: Bilderdijk spaarde zijn lezers niet met zijn plastische beschrijvingen van de Leidse catastrofe. Verhalen van ooggetuigen zijn onmisbaar om de buitenwereld een idee te geven van de ernst en omvang van een ramp. Tegelijkertijd kunnen zulke verhalen een eigen leven gaan leiden. Sterk aangedikte, of zelfs verzonnen anekdotes – broodjes aap – krijgen ruim baan als niemand goed overzicht heeft van wat er precies speelt.

Schilderij van Carel Lodewijk Honsens: gezicht op het Ranenbuur in Leiden, drie dagen na de ontploffing van een kruutschijn op 12 januari 1807. Bestand Cnslaatia Rijksmuseum

Hoe schadelijk zulke verhalen kunnen zijn, ontdekte Arjen Boin van de Universiteit Leiden tijdens zijn onderzoek naar de gebeurtenissen in New Orleans in augustus 2005. De orkaan Katrina veroorzaakte grote schade, dijken braken door en 80 procent van de stad kwam onder water te staan. Op federaal niveau kregen de autoriteiten dat pas laat in de gaten. ‘In een hypermodern informatiecentrum in Washington DC zaten ze met driehonderd man informatie te analyseren’, vertelt Boin, hoogleraar publieke instituties en openbaar bestuur. ‘Uit een eerdere crisis hadden ze geleerd om alle informatie eerst te verifiëren. Pas dan werd het weer doorgezet naar het volgende niveau. Dat kost veel tijd.’

4 NIEUWS

MAANDAG 13 MEI 2019 HET PAROOL

Russisch trollenleger enorm actief na MH17

AMSTERDAM

Russische Twitteraccounts hebben in de eerste dagen na het neerhalen van vlucht MH17 veel meer tweets verstuurd waarin Oekraïne de schuld krijgt dan werd gedacht. Niet 1400, maar minstens 65.000 tweets werden vanuit de beruchte 'trollenfabriek' in Sint-Petersburg de wereld ingestuurd.

Dat schrijft *De Groene Amsterdammer*, dat miljoenen tweets analyseerde die uit het Internet Research Agency (IRA) zijn verstuurd. In een buitenwijk van Sint-Petersburg werken honderden mensen die zich elke dag online roeren, vooral om desinformatie te verspreiden. Dat gebeurt ook direct nadat het toestel van Malaysia Airlines op 17 juli 2014

neerstort in Oost-Oekraïne.

De dag na het neerhalen, zijn de medewerkers van de trollenfabriek het allerdrukst: er worden 57.464 tweets verstuurd. In 71 procent van al die berichtjes staat een van de drie bedachte hashtags: #KievProvocatie, #Kievspreekdewaarheid, #Kievheeft-Boeingneergeschoten. Er worden op 18 juli meer berichtjes verstuurd dan tijdens de Amerikaanse verkiezin-

gen. Juist vanwege de Russische inmenging bij die verkiezingen, gaf Twitter de data in oktober 2018 vrij.

Met die dataset ging *De Groene* aan de slag en ontdekte dat er sprake was van een centraal gecoördineerd en kortstondig desinformatie-offensief. Al veertig minuten na het neerhalen van het toestel van Malaysia Airlines, waarbij alle 298 inzittenden (onder wie 196 Nederlanders) om het leven

komen, verschijnt de eerste tweet.

Erg boodschapvast zijn de trollen dan nog niet, stelt *De Groene*. Aanvankelijk lijken ze de aan Rusland gelieerde rebellen in Oost-Oekraïne te beschuldigen. Daarna wordt er 'Poroshenko we willen antwoorden!' getwitterd. Op 18 juli staat in alle tweets de eenduidige boodschap: 'Oekraïne heeft het toestel neergehaald' als provocatie. De overgrote

meerderheid van de tweets is in het Russisch.

Ook valt het op dat veel trollen zelf de MH17-tweets schrijven, terwijl zij doorgaans berichten kopiëren. Actief wordt het verhaal van de Spaanse luchtverkeersleider 'Carlos' gedeeld. Die twittert kort na het neerstorten dat hij twee straaljagers heeft gespot; nog altijd een populaire complottheorie. *De Groene* benadrukt dat deze Spaanse 'Carlos' vorig jaar werd ontmaskerd als Roemeen die in Spanje én in zijn thuisland wordt vervolgd wegens fraude.

De stroom tweets stopt even abrupt als ze is begonnen. Waarom dat zo is, weet *De Groene* niet. Over twee weken verschijnt een publicatie in het opinieblad over de alternatieve theorieën die nog altijd de ronde doen over MH17.

65.000

→ In de dagen na het neerhalen van MH17 zijn 65.000 nepberichten getwitterd. Dat zijn er veel meer dan eerder werd gedacht.

<

Trouw

VERDIEPINGDUURZAAMHEID&ECONOMIERELIGIE&FILOSOFIECULTUUR&MEDIAOPINIESPORTPODCASTS

>

>

<

Interview Bijlmerramp

Thrillerserie over de Bijlmerramp vermengt feit en fictie. ‘Het was geen complot, maar beslist een doofpot’

Thomas Höppener en Vincent Dekker. Beeld Mark Kohn

Trouw-journalist Vincent Dekker beet zich dertig jaar geleden vast in de Bijlmerramp. Acteur Thomas Höppener vertolkt hem in de thrillerserie *Rampvlucht*. ‘Nog steeds zijn er geen lessen geleerd uit dat ongeluk.’

Nienke Schipper 26 september 2022, 07:09

De journalist in de serie staat aan het begin van zijn loopbaan als hij verslag moet doen van de Bijlmerramp en het onderzoek dat volgt. Daarbij wordt hij aan alle kanten tegengewerkt en zelfs bedreigd. Er wordt gesuggereerd dat Dekker wordt gevolgd door de Israëlische geheime dienst. Waarom heb je je in dit onderzoek vastgebeten?

Dekker: “Ik ben een kind van de flowerpower-generatie; een beetje opstandig en ik wilde graag opkomen voor de sociaal minder bedeelenden. In de Bijlmer kwam dat samen. Een achterstandswijk die een ramp over zich heen krijgt en dan het bos wordt ingestuurd met het verhaal: ‘Ja, jammer jongens, het was een ongelukje. Kan gebeuren’.

“Ik zag dingen die technisch niet klopten. De route die het toestel volgens de radar op Schiphol zou hebben gevlogen klopte bijvoorbeeld niet met de vluchtgegevens uit het toestel. Gelukkig mocht ik van mijn chef en de hoofdredacteur, ondanks alle intimidatie en tegenwerking, erover blijven schrijven. Dat was vooral de eerste twee jaar erg intensief.”

Naarmate je onderzoek vorderde kreeg je meer last van intimidaties. Je trof pakjes sigaretten bij je thuis aan, terwijl je niet rookt, en instanties dreigden om een einde te maken aan je loopbaan. Hoe ging je daarmee om?

Dekker: “In het begin had ik het niet zo in gaten, het ging geleidelijk. Pas na een paar weken had ik door dat ik echt met gevaarlijke dingen bezig was. Het begon met een waarschuwing: joh, dit moet je niet meer zo schrijven, want dat vinden de mensen in je netwerk niet leuk.

“De volgende fase was: pas op, want je ruïneert je carrière. Ik werd belachelijk gemaakt en de Israëlische ambassadeur heeft de hoofdredacteur zelfs gevraagd om me op een ander onderwerp te zetten. Er was een moment dat het me te veel werd, toen werd ik echt bang. Ongeveer een maand na de ramp begon ik mijn auto te controleren en was ik bang om het sleuteltje om te draaien. Dat zie je in de serie, maar dat was ook echt zo. Als ik daar nu aan terugdenk, krijg ik het wel moeilijk, eigenlijk doet het me emotioneel nu meer dan toen. Misschien is dat inderdaad wel een trauma. Maar toen ben ik gewoon ijzerenheinig doorgegaan.”

Maar je ging er wel bijna aan onderdoor. Waarom heb je niet de handdoek in de ring gegooit?

Dekker: “Omdat ik voelde dat het verhaal niet klopte, de Rijksluchtvaartdienst en de politiek waren de kluit aan het belazeren. En daar zijn twee dingen fout aan. Het eerste is dat de Bijlmerramp zich gewoon kan herhalen, want de luchtvaartsector wil niet leren. Die weigert te erkennen dat het niet toevallig was dat het toestel over de Bijlmer vloog. Dat is gewoon een drukke aanvliegeroute en kennelijk óók voor verkeer dat niet deugt.

“En het andere is de Nederlandse democratie, want die gaat me ook aan het hart. We moeten toch in de Tweede Kamer vragen kunnen stellen over dingen die niet deugen. En er was maar één iemand die dat deed, en dat was Rob van Gijzel. Je zou hem de Pieter Omtzigt kunnen noemen van die tijd.”

Journalistiek is een belangrijk thema in de serie, en dat is het in deze tijd natuurlijk ook. Hoe kijken jullie naar de pers in Nederland?

Dekker: “Die is nu beter dan in de jaren negentig, vooral omdat er nu meer wordt samengewerkt op het gebied van onderzoeksjournalistiek. Wat *Volkskrant*-journalist Pierre Heijboer en ik destijds deden, moest in het geniep, omdat het absoluut *not done* was om met de concurrentie samen te werken. Nu is dat veel gebruikelijker.”

Maar onafhankelijke journalistiek staat wel onder druk. Denk bijvoorbeeld aan de NOS en andere gevestigde media die regelmatig worden weggezet als verspreiders van nepnieuws.

Höppener: “Daar maak ik me wel zorgen om, daarom wilde ik ook graag deze rol als journalist spelen. Ik vind het belangrijk dat mensen snappen wat het belang van journalistiek is in een goed functionerende democratie. Ik had ook geen moeite om me deze rol eigen te maken. Gewoon omdat het me boos maakt. Ik kan bijvoorbeeld maar niet begrijpen dat organisaties met belangen, zoals in dit geval de Rijksluchtvaartdienst, na zo’n ramp zichzelf mogen controleren. Sinds 2005 hebben we gelukkig de Onderzoeksraad voor Veiligheid, dat is wel een verbetering.”

Trouw

VERDIEPING

DUURZAAMHEID&ECONOMIE

RELIGIE&FILOSOFIE

CULTUUR&MEDIA

OPINIE

SPORT

PODCASTS

PUZZELS

ACI

Vliegramp 1992

Adviescommissie Bijlmerramp: Maak archieven stapsgewijs openbaar

Beeld Werry Crone

Het is nog onduidelijk of nabestaanden antwoord zullen krijgen op de vraag waarom een vrachtvliegtuig in 1992 juist in de Bijlmer neerstortte, en wat de oorzaak was van de crash.

Zoran Bogdanovic 19 april 2024, 11:15

Bij de Bijlmerramp in 1992, toen een Israëlisch vrachtvliegtuig neerstortte op een flat in de Bijlmermeer, kwamen minstens 43 mensen om. Het is nog maar de vraag of slachtoffers en nabestaanden van de ramp antwoorden zullen krijgen op vragen die al decennia spelen. Zoals: waardoor stortte het vliegtuig neer in De Bijlmer? En: waar is de informatie uit de ‘flight data recorder’, (beter bekend als ‘zwarte doos’) die informatie kan bevatten over de oorzaak van de ramp?

Overheidsdocumenten over de Bijlmerramp zouden tot 2069 geheim blijven. Maar daar is geen reden toe, concludeert nu het onafhankelijke Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding (ACOI). Dit advies staat in een rapport dat Kamerlid Pieter Omtzigt vrijdag namens de Tweede Kamer in ontvangst nam. Aanleiding voor het rapport was een motie die Omtzigt vorig jaar indiende en die unanieme steun kreeg in het parlement.

Het ACOI dringt aan om het eerste deel van de documenten ‘op korte termijn’ al bekend te maken. Volgens het adviesbureau gaat dit om 27 van de in totaal 91 dossiers die informatie over de Bijlmerramp bevatten. Deze kunnen zonder veel extra werk, zoals het filteren op informatie die de staatsveiligheid in gevaar zou kunnen brengen, gepubliceerd worden.

De tweede stap zou zijn om toegang te verlenen tot dossiers waar ook documenten in zitten met informatie over andere zaken dan de oorzaak van de Bijlmerramp. Deze moeten dan wel eerst opnieuw ingedeeld worden.

Nabestaanden en andere betrokkenen leggen bloemen tijdens de jaarlijkse herdenking van de Bijlmerramp. Beeld ANP

De derde stap die het ACOI aanraadt, is om op den duur ook documenten ter inzage te geven die onder andere getuigenverklaringen bevatten en meningen van experts. Deze documenten zijn geheim vanwege het verdrag van Chicago. Dat verdrag is bedoeld om bronnen en klokkenluiders die informatie over een vliegtuigramp geven, te beschermen. De documenten kunnen uiteindelijk door het ministerie van infrastructuur en waterstaat worden vrijgegeven.

“Ik vrees dat het ministerie gaat tegenspartelen”, zegt Vincent Dekker, oud-onderzoeksjournalist bij *Trouw* die zich in de jaren negentig vastbeet in het Bijlmerramp-dossier. Hij is kritisch naar de overheid, die volgens hem zaken al 32 jaar bewust achterhoudt. “Al die tijd is er geen informatie bekend gemaakt over de 20 ton goederen die vervoerd werden in het vliegtuig. Ook zijn er aanwijzingen, zoals verklaringen van ooggetuigen, dat het vliegtuig een andere route vloog dan die eigenlijk hoorde te vliegen. Daarom ben ik erg benieuwd naar de inhoud van de zwarte doos.” Toch is Dekker tevreden over de uitkomsten van het adviesorgaan. “Het uitgangspunt is echt om zoveel mogelijk openbaar te maken.”

Kritiek op de nasleep

Op de manier waarop de overheid de nasleep van de ramp heeft behandeld, is steeds veel kritiek gekomen. Zo bleek uit evaluaties dat de psychische nazorg bij slachtoffers niet voldoende was. En bij de onderzoeken hield de overheid bewust informatie achter, vond een groep journalisten die over de ramp schreven. Daaronder ook Dekker, die nog steeds met een kleine groep experts onderzoek doet naar de ramp.

“Juist in het verdrag van Chicago, onder annex 13, staat dat zwartedoosgegevens openbaar gemaakt moeten worden zodat onderzoeken van de overheid gecontroleerd kunnen worden”, zegt Dekker. “Dat willen we ook doen, want wij geloven dat er haken en ogen zijn aan het overheidsonderzoek.”

Rampen is een uitgave van Nieuws in de klas.
De opdrachten zijn bestemd voor scholieren in de onderbouw van het VO.

© Nieuws in de klas, Amsterdam
Uitgave Rampen
Samenstelling en redactie: Laila de Miranda

Het kopiëren van delen ten behoeve van het gebruik door leerlingen is onbeperkt toegestaan. Het kopiëren van enig onderdeel ten behoeve van elk ander gebruik is alleen toegestaan na schriftelijk verkregen toestemming van de uitgever.

e info@nieuwsindeklas.nl
w www.nieuwsindeklas.nl